

Liber

ptexta ope polimito. i. vario pp̄t varie/
tate virtutis. de q̄ dicit psalmigph⁹ **A**sti/
tit regina a dextris tuis zc. et ex q̄tuor p̄
cōis colorib⁹. s. purpura cocco bisso. z ia/
cincto. p purpurā regie dignitatis significat
pōntificalis p̄tās q̄ via regia d̄z icēdre. ne
declinet ad dexteram. vel deuiet ad sini/
strā. ne liget dignos aut soluat indignos
Per purpurā q̄s aq̄ significat. q̄ i cōchis
maximis habitāt vermes q̄ eam egerunt
Per cocco coloris ignei significat pōntifi/
calis doctrina q̄ sicut ignis lucere d̄bz z
vrere. pp̄t qd̄ et bis tinctus fuisse narraf
lucere qd̄ d̄z p̄missiōez vt oīs q̄ reliq̄/
rit domū patrē et matrē zc. cēuplū acci/
piet et vitā etnā possidebit. vrere d̄z p̄ cō/
minatōez vt oīs arbor q̄ n̄ fecit fructū
bonū excidet. et in ignē mittet. **H**unc ē q̄
sūm⁹ pōntifex capa rubea exteri⁹ sp̄a p̄pa/
ret induit. cū interi⁹ sit ibit⁹ cādida ve/
ste. q̄ interi⁹ cādere d̄z p̄ inocētiā et ca/
ritatē. et exterius rubere p̄ p̄passiōem vt
vicz oīdat se sp̄ patū ponere aīam suam
p̄ oībz suis. q̄ p̄sonā gerit illi⁹. q̄ p̄ oī/
bus vniuersis rubz fecit idumētū suūz
Ex p̄cessiōe vō p̄stātini ip̄atoris ferre p̄t
clamidē purpureā atq̄z tūcaz coccineaz
et oīa ip̄alia indumēta sceptrā siḡ et or/
namēta **C**ruz q̄cūq̄z terit eū p̄cedit ad si/
gnificādū maḡ ei q̄z cuiq̄z alteri p̄uenire
iuxta illd̄ apli. **N**ichiāt absit gl̄ari nisi
in cruce dñi nr̄i ih̄u xp̄i. vt se crucifixus
imitari debere p̄gnoscat **R**urs⁹ coccus
bis tinct⁹ in veste pontificali ē caritas q̄
q̄i bis tingit. dñi dilectiōe dei et p̄ri colo/
rat **P**er bissoz vō candoris eximij signi/
cat p̄claritas fame. q̄ d̄z ēē rectora vt pon/
tifex bonū habeat testimoniū s̄m aplm.
et ab his q̄ sūt int⁹. et ab his q̄ foris sunt.
Per iacinctū q̄ ē coloris aerij significat se/
renitas p̄scie quaz intra se pōntifex debet

III

habere s̄m qd̄ di. apls **G**l̄a nr̄a bec ē te/
stimoniū p̄scie nostre

Liber quartus de missa et singulis que in missa agunt

In **R**et̄ cuncta ec/
clesie sacramēta illd̄ p̄stat esse
p̄cipuūz qd̄ in officio misse su/
pra mēsa sacratissimi celebrat altaris. il/
lud ecclē rep̄ntās p̄uinū in q̄ filio reuer/
tēti pat̄ occidit vitulū sagiatū panē vite
et vinū qd̄ miscuit sapiā p̄ponens **H**oc
āt officiū xp̄s instituit cū nouū cōdidit te/
stamētū. disponēs heredib⁹ suis regnū
sicut pat̄ su⁹ sibi disposuit. vt supra mē/
saz ei⁹ edāt et bibāt in regno qd̄ ecclesia
p̄secrauit **C**enātib⁹ enī illis accepit ih̄us
panē et gr̄as agēs b̄ndixit ac fregit d̄dit
q̄z discipulis suis di. **A**ccipite et p̄medite
hoc ē corp⁹ meū qd̄ p̄ vobis tradet hoc
facite in meā p̄memoratōez. **H**ac igit̄ in/
stituōe formati. ceperunt apli sacrosan/
ctū frequētare misterij. pp̄t cāz quā xp̄s
exp̄lierat. et formā fuātes in v̄bis. z ma/
teriā tenētes in rebus. sicut aplis corin/
thijs p̄testat. **P**i. **E**go accepi a dño qd̄ et
tradidi vobis. q̄niā dñs ih̄us in q̄ nocte
tradebat accepit panē zc. **Q**uia igit̄ mis/
se officiūz ceteris diuinis officiis dignus
et solēnius ē. iō de ip̄o prius q̄z de alijs of/
ficiis ē in hac q̄rta pte dicēdū **I**n q̄ aliq̄
bus additis z detractis speculū inocēti.
pape. nj. p̄c̄q̄mur **B**ane vt p̄missum est
missaz instituit dñs ih̄us sacerdos s̄m or/
dinē melchisedech. q̄n panē et vinū i cor/
p⁹ et sangnē suū trāsmutauit di. hoc est
corp⁹ meū. hic ē sāguis me⁹. subiūgens.
hoc facite in meā p̄memoratōez **A**pli āt
hāc missā adauxerūt dicētes in missa nō
solū v̄ba p̄missa v̄m etiā dñicā orōz sup̄

addēs **U**n̄beat⁹ petr⁹ sic missaz p̄m⁹ dī
celebrasse in p̄b⁹ oriētalib⁹. vbi p⁹ dñi
passioez q̄tuor annis cathedrā tenuit sa
cerdotalē. Deinde vō accepit cathedrā
antiocbie. vbi tres orōnes ad missaz ad
iecit. In p̄mordio ergo nascētis eccie mis
sa aliē dicebat q̄z modo sicut i. vj. p̄te sub
ti. de pascue diceit. Sequēti vō tpe eplā
tātū et euāgelio recitatū missa celebraba
tur. Subsequēt celestin⁹ papa iūstituit in
troitu ad missaz cātari. put sub introitu
diceit. Cetera diuersis t̄pib⁹ ab aplis ⁊ a
gelasio. celestino. gregorio. ⁊ alijs diuer
sis patribus legunt adiecta. put xp̄iane
religionis cultu crescēte visa sūt decēt⁹
p̄uenire. de hoc diceit in p̄beio. v. ptis. In
canone legiit q̄ iacob⁹ frāt dñi ep̄us hie
rosolimitan⁹ ⁊ basili⁹ ep̄s cesariēn. ad
diderūt nobis in scriptis ordiez celebrē
di missaz. Itē iste iacob⁹ alpeh dī p̄mul
in aplōs missaz celebrasse. Naz p̄pt ex
cellētiā scitatis ei⁹ apli hūc sibi fecerunt
honorē. vtp⁹ dñi acēssiōez p̄m⁹ inē eos
missaz hierosolimis celebraret etiaz p̄ul
q̄z esset in ep̄m ordiat⁹. Vel forte iō diciē
p̄m⁹ celebrasse. q̄z p̄m⁹ in pōtificalib⁹ eā
dixisse phibēt. Sic ⁊ petr⁹ p⁹ modū p̄m⁹
in ātiocbia missaz celebrauit. et marcus
in alexādria. Quidā at̄ p̄fidi beretici rep̄
bēderūt nos. q̄z euāgelia p̄pticulas lace
rata in missa legim⁹. et q̄z p̄mitiue misse
vicz vltra dñicā orōnē aliqd̄ superaddi
m⁹. Scriptum nāqz ē. Si qs apposuerit
ad hec apponet sup̄ illū deus plagas scu
ptas in libro isto. Et q̄z supra no. te. et p̄
cepta aplōz. alias iūstitutiōes ⁊ nouā do
ctrinā doctorū iūstituit⁹ et suam⁹ p̄ illō
qd̄ xps ait. Bñ iratū fecisti mādātū dei
vt vr̄az fueris tradit⁹. Et alibi. Dis plā
tatō quā n̄ plātāuit pater meus celestis
eradicabit. Et apls doctrinis varijs ⁊ p̄

egnīs nolite abduci. Itē fūdamētū aliud
nēo p̄t ponere p̄t id qd̄ positū ē. qd̄ ē xpc
Dicūt enā q̄ ecclā xp̄i nec missa nec ma
tutinas cātāuit. nec xps nec apli eā insti
tuerūt. nec in tpe aplōz cantata fuit. nec
nomē misse in mūdo tunc audiebat. nec
scriptū iueniebat. sz id qd̄ missa rep̄ntat
ab euāgelistis cena vocat. nec. ecclā i p̄n
cipio. nec apli cū musicali organo nec al
ta nec dulci voce eā cātābāt rep̄bēdētes
nos q̄z bec agim⁹ et q̄z nocēnas et alias
canonicas horas dicim⁹ falso p̄nos in
ducētes illō amos p̄phete. Cōuertā festi
uitates vr̄as in luctuz. et oīa cātica vr̄a i
plāctū. Et illō p̄pheticū. Audiūt sermo
nes tuos. et n̄ faciūt eos. q̄z i cāticiō oris
sui vertūt eos et auariciā seq̄t cor eoz et
ē ill⁹ q̄i carmē musicū qd̄ suaui dulciqz so
no canit. Illoz tñ error ap̄tissime p̄futat
ex his q̄ in p̄beio. v. ptis dicenē. Rursus
in p̄matua ecclā. diuina misteria bebray
ce celebrabant. sz tpe adriani p̄mi ipato
ris grece in oriētalī ecclā p̄ma celebrari
ceperūt. Porro misse officiū tā p̄uida re
pit ordiatōe dispositū. vt q̄ p̄ xps ⁊ i xpm
ex qd̄ celo discēdit vsqz dū in celū ascēdit
gesta sūt. maḡ ex p̄te p̄ineat et ea tā ver
bis q̄z signis āmirabili qdā sp̄e rep̄ntat.
Ip̄m at̄ officiū in q̄tuor p̄sistit. vicz i p̄lo
nis. in opib⁹. i v̄bis et reb⁹. Personarū
tres sūt ordies. s. celebrātes. mīstrātes et
circūstātes. Op̄m q̄z tres sūt sp̄es. vicz
gest⁹. act⁹. et mor⁹. Verboz etiā tres sūt
diuersitates. s. orōnes. modulatiōes. et le
ctiōes. Rex sūt tres sūt maneries scz or
namēta. istrumēta. ⁊ elemēta. Siqd̄ hec
oīa plena sūt diuis misterijs. sicut i p̄be
mio libri dictū fuit. Hanc oī tēplū erat
in duas pres inēposito velo diuisuz. ps
por vocabat scā. interior vō scāscōrum.
Quidq̄ ergo in officio misse añ secretā

agit. q̄i in ede ponit. q̄d̄at in secreta agit
intra scāscōz ē. Erāt igit̄ intra scāscōz ara
icēsi. arca testamēti. tabula sup arcā put
i. j. pte sub ti. de ecclā et d̄ altari dictū ē. et
in exo. habet. et supra tabulā duo cheru
bi glie mutuo vultu sese respiciētia. huc
intrabat sol⁹ p̄tifer sel in āno h̄is noīa
patz in rōnali et suphūerali scripta. ferēs
sangnē et carbones. q̄s oēs cū timiama
te in thuribulo oīas ponebat. donec fu
m⁹ eū obumbraret. deinde tabulā ⁊ arā
sangne aspgēbat p⁹ exibat ad pplm ⁊ ve
stes lauabat. nō ei iudicabat mūd⁹ ante
vesperā p⁹ imolatōem vitule rufe. **H**ec
oliz siḡ fuerūt. s̄ recesserūt p⁹ q̄s siḡficata
venerūt. **S**i q̄dē p̄cedes siḡficat p̄ntem
ecclāz. scāscōz celū. p̄tifer xpm. sanguis
passiōez. carbones caritatē xpi. thuribu
lū carnē ipi⁹. thus crematus p̄ces odori
feras. ara cohortes celi. arca xpi hūilita
tē. tabula deū patrē. duo cherubin duo
testamēta. q̄ sese adinuicē respiciūt. q̄ cō
cordāt. vestis q̄ lauat hoīez. vespa hoīs
vestē siḡficat. **C**ōferas ergo q̄ oli fiebant
et q̄ xps egit. et respice quō mīster ecclie
illa in officō misse rep̄ntat et agit. **Q**uid
etiā hec siḡficet sub canonemisse in p̄nci
pijs c⁹ libet p̄ticule illius t̄get. **P**er ar
cā q̄s xpi hūilitas itelligit. a q̄ nobis per
ipi⁹ mīaz oē bonū aduenit. **E**t nota q̄ si
cut in exo. xxv. et. xxvii. legit̄. **F**actus ē sup
arcā ppiciatorū aureus. i. tabula aurea
eiusdē lōgitudinis et latitudinis cui⁹ et
arca. vt eā tegere sufficeret. et hec diceba
tur oraculū. q̄ dñs de loco illo respōsa
dabat orātib⁹. **D**icebat etiā ppiciatori
ūz. q̄ exinde loquēs dñs ppiciabat po
pulo. vel q̄ die ppiciatōis dicebāt glia
z dñi sp̄ ibi descēdere. **E**t in d̄ tabernaculū
siue loc⁹ sup posteriore p̄tez altaris col
locat⁹. in q̄ xps ppiciatō nrā. i. hostia cō

secrata fuat. hodie ppiciatorū mīcupa
tur. **E**x vtraq̄z vō pte oraculi. scz i duob⁹
āgulis āteriorib⁹ posita sūt duo cheru
bin aurea. q̄ sunt fm iosephū duo aīalia
volatilia h̄ntia figurā q̄ a nullo hoīm ē
inspecta. **H**ec dicit moyses se in dei sede
p̄sperisse figurata. **U**n cherub altez in
spiciebat v̄sis tñ vultib⁹ in ppiciatorū
duabusq̄z alis ex opposito expāsis. ⁊ mu
tuo se t̄gētib⁹ velabāt oraculū siue te
gebāt ppiciatorū. **S**i q̄dē p̄ ppiciatorū
incarnat⁹ dñs figurat. de q̄ ioh. **I**p̄ ē p
piciatō p̄ctis nr̄is. **D**uo cherubin sūt
duo testamēta. s. vet⁹ et nouū. **D**uz ergo
illa nō discrepāt. s̄ mīsteriū icarnatōis
xpi p̄cordit narrāt illō p̄phetādo. istō af
seuerādo. in ppiciatorū vultū siue inten
tōis dirigūt et se mutuo respiciūt. **R**ur
sus tria sūt ecclē sacrificia q̄ in ve. te. p.
ppiciatorū thuribulū et altare siḡficata
sūt. viz sacrificiū penitētie. iusticie et eu
karistie. de p̄mo. sacrificiū deo spūs con
tribulat⁹. **D**e sc̄do. tūc acceptabis sacri
ficiū iusticie. **D**e t̄cio ibi sacrificabo ho
stia laudis. **S**up altare scz corpis caro
mactat p̄ p̄ntēz. intra thuribulū. s. cor
dis thus adoleē p̄ duotōez. ad ppiciato
riū. s. dei patris. sanguis inferē p̄ redēpti
one. **H**ec q̄dē tria sacrificia sacerdos of
fert in missa. p̄mū in p̄fessioe. sc̄dm in p̄e
fatōe. t̄ciū in actōe. **N**ā hec tria sūt q̄ fm
pphetaz de⁹ respicit in hoīe et req̄rit ab
hoīe. diligere mīaz facere iudiciū ⁊ soli
cite ābulare cū deo. **D**iligat ergo mīaz q̄
vult offerre sacrificiū penitētie. faciet iudi
ciū q̄ vult offerre sacrificiū iusticie cū dō
solicit⁹ ābulet q̄ vult offerre sacrificiū
eukaristie. **H**ic ē q̄ ait beat⁹ bernardus
Frēs mei imolātes hostiā laudis iunga
m⁹ v̄bis sensū. sensui affectū. affectui ex
ultatōez. exultatōi maturitatē maturita

ti bñlitate. bñlitati libertatē Celebratu
1° ergo missa offerat altissimo sacrificiū
illō de q̄ ps ait **S**acrificiū deo spūs con
tribulat⁹ Et alibi. **I**mmola deo sacrifici
u3 laudis zc. Et apls. **E**xhibete corpora
vrā hostiā uiuētē. scāz deo placētē vt sit
rōnabile obsequiū veltz. mortificātes i
altare cordis mēbra vrā q̄ sūt sup terras
vicz imūdiā libidinē p̄cupiscētiā malā
et auariciā q̄ten⁹ mundo corde et casto
corpe sacrificetis dño vosmetip̄os **I**n sa
cramento at̄ corpis xpi fm aug. nil a bo
no maḡ nil a malo min⁹ pficiūt sacerdote
dūmō ille cū ceteris in arca p̄sistat. z for
mā obfuet traditā a colūba. qz nō in me
rito sacerdotis. s3 in vbo pficiūt creatoris
Lux enī cū v̄m est in arca furis sicut in
thesauro reg. **U**n̄ caiphas pōnser p̄secu
tor vni⁹ et verissimi sacerdotis. q̄zuis ip
se verax nō ēēt. qd dedit tñ v̄m fuit. si nō
suū dedit s3 dei. i. in forma ecclē **N**on er
go sacerdotis iniquitas ipedit effectus sa
cramēti. sicut nec medici infirmitas v̄tu
tē ipedit medicie **Q**uāuis igit op⁹ ope
rās a. i. qm̄ sit imūdiū. op⁹ tñ opatū semp
ē mūdū **S**icut oīa sunt mūda mūdis.
sico oīa sūt imūda imūdis **M**al⁹ ergo cū
vitā accipit mortē incurrit. sic ecōtra bo
n⁹ cū mortē sustinet vitā acq̄rit **I**am q̄
māducat indigne iudiciū sibi māducat
Quod vō de talib⁹ ait p̄pheta. **M**ale
dicā bñdictōib⁹ vris et greg. benedictō
eoz v̄tū in maledictōez. et orō in pecca
tū. de p̄cis ab ecclā nō toleratis seu no
toris intelligit. qz bñdictō q̄ntū ad ip̄os
maledictō reputat. q̄m̄ fm aug. mali
iq̄ntū in eis ē dicūt sacramēta polluerē
cū tñ illa p̄maneāt ipolluta. sūt ei bonis
ad p̄mū rep̄bis ad iudiciū **U**n̄ augusti
n⁹. **S**pūalis v̄tus sacramēti vt lux pura
ab illuminādis excipit ad salutē. s3 p̄ im

mūdos mūltros q̄i p̄ canale trāsies n̄ co
inq̄nat **A**rnaldiste tñ perfidi heretici di
cunt. nusq̄z legi q̄ imūdis et luxuriosis
mūltis xps spōsaz suā ecclāz tradiderit
custodiēdā vel p̄tātē sacroz ministerio
ruz pagere. vel clauēs regni. vel p̄tātē
ligādi et soluēdi. qz illi soli vt ait greg. et
iusti in hac carne positi p̄tātē bñt ligādi
atqz soluēdi sicut apli. q̄ vitā vel fidez il
loz cū eoz doctrina tenēt. **U**n̄ vt dicūt
a talibus sacramēta p̄stita nec valēt nec
pficiūt ad salutē **L**egit enī in li. nume.
Quidq̄ tetigerit imūdus imūdiū faciet
Et xps **N**ō p̄t arbor mala fruct⁹ bonos
facere **E**t dauid **P**reccatori at̄ dixit de
us q̄ retu enarras iusticias mea. z. a. t. m.
pos tuū **E**t apls **D**ia mūda mūdis. coi
q̄natis at̄ et infidelib⁹ nihil ē mūdus **E**t
greg. in pastoralī li. j. c. x. **D**ū bis q̄ displicet
ad incedēdū mittit. irati anim⁹ ad d̄
teriora puocat **I**tē ibidē in c. xij. **N**eces
se ē vt mūda debeat esse man⁹ q̄ diluere
sordes curat. ne tacta q̄qz ip̄a sordida de
terius inq̄net **C**elebrat at̄ missa hora ter
cia sexta et nona. **I**n ecia qz fm marcum
hora illa xps crucē ascēdit. et linguis iu
deoz crucifix⁹ ē clamātū crucifige cru
cifige **E**t qz illa hora spūssac⁹ sup apl̄os
in igneis linguis descēdit **I**n sexta. qz in
illa hora fm matheū v̄e crucifix⁹ et imo
lat⁹ ē **E**t in nona. qz hora illa in cruce pē
dens emisit spūm **T**helesphorus papa
statuit vt missa a n̄ horā terciā nō dicat.
qd de publicis et popularib⁹ missis itel
ligēdū ē **Q**uia sicut aug. ait. nō dñt i pu
blico fieri. ne p̄pls a publicis. q̄ hora ecia
dicunt retrahat **C**atat at̄ dieb⁹ dñicis z
festiuis hora ecia. **I**n p̄festis hora sexta
In q̄dragesima hora nona. et etiā ex iusti
tutōe pelagij pape et alioz i dieb⁹ ieiunioz
nō tñ oīm **I**n sabbatis vō ieiunioz

quatuor tpm sero p̄t celebrari p̄p̄e ordies
sacros q̄ ad dñicā sequēte p̄tinere noscūt
s̄ q̄ missa a ieiunio dicit̄. et iō ne nimis
ieiunet. p̄ vespas inchoat. et sic vsq̄ ad
noctē ieiunū p̄telat̄. De q̄ in. vi. p̄te sub
sabbato pascale dicit̄. **Q**uo missa qñz
sumo mane cantat̄ ex p̄suetudine n̄ ex or
dine ē. **L**eo tñ papa diluculo siue prima
diei p̄te ad missam intrabat. nescio an ne
cessitate. an rōe. an sola vsus aplici p̄a
te. vel de peculiari missa intelligēdum ē
Qui at̄ necessitate p̄ueniunt etiā aut of
ferūt p̄ sextā aut nonaz amore diuino
ne vicz eis dies absq̄ sacrificiō pretereat
excusari p̄nt cū discipulis q̄ uellebāt sp̄i
cas in sabbato et cū dauid q̄ p̄medebat
panes p̄positōis. **U**el q̄ in missa fit me
moriam passiōis. moris. sepulc̄e. resurrecti
onis et ascētiōis. iō cātāt tot varijs bonis
In etiā in memoriā passiōis et ascētiōis
Post sextā in memoriā mortis. **P**ost no
nā in memoriā sepulc̄e. **I**n mane in me
moriam forte resurrectiōis. **A**fferūt etiā q̄
dā dñm in meditullio horay crucifixus
et iō nūc hāc nūc illā horā posuit̄. **U**nde
ecclā int̄ vnā horā et alterā celebrat mis
sas. **I**n die autē natalis dñi p̄ma missa d̄
nocte cātāt. p̄ut sub ip̄o festo dicit̄. **C**ete
ruz si in q̄dragēsuma occurrunt duo offi
cia. q̄s dies supplices vocamus. missa de
festo d̄ in etiā et absq̄ genuflectōe. offici
u3 v̄o d̄ ieiunio d̄ in nona et cū genufle
ctōe. **T**ēpe etiā aduēt̄ d̄ missa in scōrū
festiuitatib⁹ hora etiā celebrari. **V**erum
null⁹ d̄ eadē die plures missas celebra
re regularit̄. q̄ x̄ps sel̄ pass⁹ fuit. **E**t val
de felix ē q̄ etiā vnā digne pōt celebrare.
nec p̄t q̄s duas missas cū vno vel vnaz
cū duob⁹ sacrificijs celebrare. **S**ub vno
tñ canone p̄nt plures hostie p̄fici. **N**am
et p̄sbyter d̄z sp̄ hostiā p̄ infirmis habere

paratā. **P**ost q̄z sacerdos vnā missa3 cui3
sacrificiō. et aliā siccā celebrare. **M**issa sic
ca d̄. q̄niā si sacerdos n̄ p̄t p̄ficere. quia
forte iā celebrauit. vel ob aliā cām. p̄t ac
cepta stola eplāz et euāgeliū legere et di
cere orōz dñicā et dare bñdictōz. q̄nimo
si ex duotōe nō ex supstitōe velit totum
officiū misse sine sacrificiō dicere. accipi
at oēs vestes sacerdotales. et missa3 suo
ordie celebret vsq̄ ad finē offerende. di
mittēs secretā. q̄ ad sacrificiū p̄tinet. p̄fa
tōez v̄o dicere p̄t. licz in ea videāt̄ ageli v̄
uocari ad p̄fectōez corpis et sanḡnis x̄pi
de canone v̄o nihil dicat. s̄ orōez dñicā
nō p̄mutat. et q̄ ibi sequūt̄ sub silentiō di
cēda nō dicat. calicē vel hostiāz nō habe
at nec de his q̄ sup calicē seu eucharistiāz
dicūt̄ vel fiūt aliqd̄ dicat vel faciat p̄t et
az dicere pax dñi sit sp̄ vobi. zc. et exinde
misse officiūz suo ordie pagat. meli⁹ ē tñ
alia omittē. **M**ez q̄dā icipiūt missa3 d̄
die celebrātes illū suo ordie vsq̄ ad offe
rēdā p̄ ea icipiūt aliā missa3 et eā cātant
vsq̄ ad eūdē locū. et idē faciūt plures si
volūt et icip̄ta missa viuo3 icipiūt qñq̄
missa moriuo3 eā p̄sequētes vsq̄ ad eū
dē locū. et exinde p̄cedētes dicūt tot secre
tillas q̄t missas inceperūt. sel̄ tñ canonē
dicētes et p̄secrātes. et in fine tot orōes
dicūt q̄t officia misse inceperūt. s̄ hoc tā
q̄z detestabile rep̄bamus. **P**ost tñ sacer
dos qñz plures missas vna die celebra
re. **P**rimo in festo natal̄ dñi. sicut i. vii.
p̄te sub illo festo dicit̄. **S**cdo vbi necessi
tas exigit. puta si q̄s moriat̄. **C**ociliuz tñ
carthaginēse di. q̄ si ep̄s vel ali⁹ p̄ etiā
obierit. p̄memorātō solis orōib⁹ facien
da ē sine missa. **T**ercio cā honestatis. vt
si aliq̄ maḡ p̄sona supueniēs velit missā
audire. **Q**uarto fm̄ q̄dam. cā vilitatis
puta p̄p̄t p̄grinos. p̄p̄t hospites. p̄p̄tea

cōmeātes. pp̄t̄ infirmos. pp̄t̄ sp̄sōs. et. p̄
p̄t̄ raritate clericor̄. et paup̄t̄ eccl̄iaz
sacerdotes p̄pos nō h̄ntiū **Q**uito vt di
xit sicard⁹ ep̄s cremonēsis in mitrali. cū
due festiuitates occurrūt **P**ossunt etiā
tres celebrari. tū q̄ hoc fit licite in nata
li. tū q̄ xp̄i passio triptita ē. **P**ass⁹ ē enī
linguis insultatū. manib⁹ vberatū. et
clauis crucifigētū. ip̄e etiā ē a priarba
geit. bus imolat⁹. a pp̄betis v̄bis sacri
ficat⁹ a pr̄e et a seip̄o realit̄ oblat⁹. **B**e
xto partiōne. si in die iudicij occurrat ali
qd̄ solēne festū. p̄t̄ vnā de festo et aliā de
ieiunio celebrare. si ali⁹ p̄sbi nō assit.
Legit etiā q̄ leo papa sepe septies et ali
qn̄ nomies in eadē die missā celebrauit.
Sacerdos tñ aliā missā. i eadē die cele
bratur⁹ in vltia tātū missa pfusiōs sumat
qn̄ā si in p̄ma sumeret ieiun⁹ n̄ eēt. et sic
alia missa ip̄ediret. alias at̄ q̄ntēs celebrat
tociēs cor̄p⁹ xp̄i et etiā pfusiōem sumat.
Sz nūqd̄ pr̄as⁹ pficit **R**ūdeo. sic. licz b⁹
facere nō debeat. nō enī ieiunū ē de sub
stātia. put̄ i canone inuit aug. alias dñs
nō pfecisset **M**agister tñ buguio dicit
p̄ **S**ane pr̄scis t̄pib⁹ heresib⁹ pullulā
tib⁹ et trinitatē impugnātib⁹. ex instituti
one alcuini magistri karoli rogatu bo
nifacij archiep̄i magūini statutis **P**ri
ma feria missa de trinitate dicebat. **S**e
cūda feria de sapia **T**ercia feria de sp̄sā
cto **Q**uarta feria de caritate **Q**uinta de
angelis **S**exta de cruce. **S**eptia de br̄a
vgine **C**ausa v̄o illa cessante illd̄ cessauit
et dñicali officio ordiato statutū fuit vt
p̄ma feria suū haberet officiū. s. de trini
tate **S**cōda de angel. q̄ tunc p̄mo creati
sūt in bonis ḡtuitis. tūc ei lux diuina fuit
a tenebris. i. boni āgeli a malis. q̄ tūce
ciderūt mali. boni v̄o pf̄mati sūt. **I**n. j.
v̄o feria creati fuerūt angeli in bonis na

turalib⁹ **C**āta ē etiā in. ij. feria p̄ defūctis
vt illis adhibeam⁹ suffragia āgelor̄. **E**t
q̄ vt dicūt qdā in p̄ma feria refrigeriū
h̄nt illi q̄ sūt in purgatorio. et statū. in. ij.
feria redeūt ad penas et laborem. q̄re vt
eor̄ subueniat laborib⁹ missa p̄ illis i. ij.
feria celebrat **I**n t̄cia feria p̄ p̄ctis **I**n q̄r
ta p̄ pace **I**n q̄nta p̄ tribulatōe **U**t i fer
cia feria d̄z repeti it̄rouit⁹ misse de dñica.
Institutū etiā fuit vt in q̄rta feria ieiūa
ret. et illa sūt die d̄z missa de dñica dici
nisi festiuitas ip̄ediat. **I**n q̄nta feria d̄z
sūt repeti officiū dñice. s. it̄rouit⁹. eplā. et
euāgelū. q̄ dies iouis d̄z p̄gnata dñice
diei. put̄ decessu sub ti. d̄ accessu p̄ōti. ad al
tare **I**n sexta feria de cruce **I**lla enī dies
app̄at xp̄o in cruce. q̄ ip̄se in ea mori et
crucifigi voluit p̄ salute hūani generis.
In. vij. feria de br̄a vgine **Q**d̄ utiū h̄nt.
Quomā olī in qdā eccl̄a ciuitas p̄stanti
nopolis erat imago beate v̄ginis. corāz
q̄ d̄pēdebat velū qd̄ totā velabat imagi
nē. s. hoc velū. in. vij. feria p̄ vespas rece
debat ab imagine nullo mouēte solo di
miraclo. q̄ deferret in celū. vt ad plenuz
posset imago a p̄plo p̄spici **C**elebratis ve
ro vespis in sabbato descēdabat ip̄z ve
lū est eadē yconā siue imaginē. et ibi ma
nebat vsqz ad. vij. feriā **H**oc viso miracu
lo sancitū ē vt sp̄ illa feria de br̄a vgine
cātaret **A**lia etiā rō ē. q̄ dñio crucifixo et
mortuo. et discipulis fugiētib⁹. et de resur
reciōe desperātib⁹. in ea sola tota fides i
sabbato illo remāsūt sciebat ei q̄uo por
tauerat eū sine labore et pepat sine dolo
re. et iō certa erat q̄ fili⁹ dicēt. et a mortu
is die. nj. resurgere debebat. **E**t bec ē rō
q̄re dies sabbati maḡ q̄z alia dies br̄e ma
rie app̄at **T**ercia rō ē q̄ dies sabbati est
ianua et it̄rouit⁹ ad dñicā diē **A**n̄ cuz su
m⁹ i sabbato. sum⁹ iuxta dñicā diē. dies.

at dñica ē dies req̄ei. et significat vitā etnā
Un cū sum⁹ in grā dñe nr̄e sum⁹ q̄si in
ianua paradisi **Q**uia igit̄ ip̄a ē nobis por
ta ad regnū celoz. qd̄ p̄ diē dñicā figura
tur. iō de illa solēnizām⁹ in. vii. feria que
diē dñicā p̄cedit **Q**uarto vt solennitas
matris solēnitati filij p̄nuet **Q**uinto vt
festiui⁹ agat̄ in die in q̄ de⁹ ab oī ope re
q̄euit **N**otād etnā ē q̄ in misse officō vbi
xp̄i passio rep̄ntat trib⁹ linguaz generi
b⁹ vnumur. s. greca hebraica et latina. ad
significādū q̄ his trib⁹ liguis script⁹ ē titu
l⁹ crucis xp̄i **J**oh. xix. et ad designādū q̄
oīs lingua q̄ p̄ hāc triplicē intelligit̄ deū
laudare et p̄fiteri d̄z. qz dñs noster ih̄s
xp̄s in glā ē dei patris **L**icet ei mltā sint
genera linguaz iste tñ sūt p̄ncipales. he
brea p̄p̄ legē et qz ē mat̄ aliarū. greca p̄
p̄ sapiāz. latina p̄p̄ nobilitatē. et roma
ni impij dominiū **V**erba latia sūt eple.
euāgelia orōnes et cār⁹. greca sūt kyri
beleyson. xp̄e beleyton ⁊ imas. hebraica
sūt alla. amē. sabaoth et osanna **U**n et i
missa romanipōntificis in p̄cipuis solen
nitatib⁹ leḡit̄ euāgelū et eplā nō solū in
latino. v̄m etnā in greco ad designādū cō
iūctōez vtriusqz ppli sub vna fide. siue q̄
ecclā p̄stat nō solū ex latinis. v̄m etiaz ex
grexis. et vide in. vi. pte sub ti. d̄ pascene
Sz q̄rit̄ vtz sacerdos min⁹ qz duob⁹ p̄
sentib⁹ d̄z celebrare missaz **E**t videt̄ q̄ n̄
statuit nāqz sothez papa. vt null⁹ missaz
solēnia celebrare p̄sumat. nisi duob⁹ p̄n
tib⁹ sibi qz rñdētib⁹ ip̄e fci⁹ habeat **C**uz
enī ip̄e pluralit̄ dicat dñs vobis oī. et i se
creta dicat. orate p̄ me. puenit vt ip̄i⁹ sa
lutatōi a plurib⁹ rñdat **V**ez aliud ē ne
cessitatis articul⁹ i q̄ p̄t vno solo p̄nte ce
lebrare ⁊ aliud religiōis p̄tēpt⁹ **P**die qz
credēdū ē et sacris autoritatib⁹ cōpbat̄
q̄ āgeli dei comites assistūt orātibus. iu

ra illō p̄phētū. **I**n p̄spēctū āgeloz p̄sal
lā tibi **E**t āgel⁹ ad thobiaz. **Q**n̄ orabas
cū lacrimis obtuli orōez tuā dño. **S**z et
i canone misse p̄tinet̄ **S**upplices te roga
m⁹ oīpotēs de⁹. iube hec p̄feri p̄manus
scī āgeli tui in sublime altare tuuz **P**re
terea q̄libet bō bz suū p̄p̄z āgeluz ad cu
stodiā **U**n dñs in euāgelio loquens de
puulis ait **A**ngeli eoz sp̄ videt̄ faciē pa
tris **I**llos igit̄ bēm⁹ in orōe p̄ncipes q̄s
habebim⁹ in gl̄ificatiōe p̄sortes. **S**ol⁹ tñ
p̄sbit nō p̄t diuinū officū absqz ministri
suffragio celebrare. put in p̄stuitōe ale
xādi cauet̄ **C**anon qz tholetā n̄. p̄alij sta
tuit. vt ibi t̄pis vel loci siue clerici copia
suffragat̄. habeat q̄sqz deo sacrificās p̄
se vicini solaminis adiutorē. vt si ex aliq̄
casu ille q̄ ad officia ipletur⁹ accedit t̄ba
t⁹ vel ad t̄rā elis⁹ fuerit. a ego sp̄ habeat
q̄ ei⁹ vicē iurepide asseq̄t **S**i q̄dez copia
t̄pis suffragat̄. si n̄ fuerit guerra loci. si ec
clesia sit diues cleri. si sit ibi copia clenco
ruz **G**eneralit̄ at̄ dicēdū ē q̄ illa ē legitima
missa. in q̄ sūt sacerdos rñdēs. offerēs. at
qz p̄mūcās **S**icut ip̄a p̄cū p̄positō cui
dēti rōe demōstrat̄ **I**ntrou⁹ ad chorū p̄
phetaz respicit. q̄mā fm aug. moyses mi
nist̄er fuit ve. te. p̄phete mistri noui. kyri
beleyson ad eos respicit. p̄phetas. q̄ cir
ca dñi aduētū erāt de q̄b⁹ fuerūt zachā
rias. ⁊ ioh. bap. fili⁹ ei⁹ **G**lā in excelsis ad
cetū respicit āgeloz. gaudiū natiuitatis
dñi pastorib⁹ ānūciātuz. **P**rima colle
cta respicit ad hoc q̄ dñs circa annū. xij.
agebat. q̄n̄ sc̄z ascēdēs hierosolimā sede
bat inē doctores audiēs et interrogans.
Ep̄la ad iohānis p̄dicatōez p̄tinet̄ **R**n̄
lorū ad beuolētiā aplōz respicit. s. q̄uo
a dño vocati secuti sunt eū **A**lleluia ad
leticiā mētis eoz p̄tinet̄. q̄m̄ hēbant d̄ p̄
missionib⁹ ei⁹ vel de miraculis q̄ p̄eū vel

p nome eius fiebat **E**uangelium respicit te-
pus a sua predicatioe. usq; ad predictum tempus
Quo vero deinceps in mille officio agitur.
ad illud respicit tempus quod est a dominica quando pue-
ri hebreorum obuiauerunt ei. usq; ad diem
ascensionis eius siue pente. **P**ro vero secrete
usq; nobis quod peccatoribus designat illa oratio
nem quam ibidem in morte oliueti exercebat
Quod autem per ea agitur significat tempus illud quod dominus in
sepulcro iacuit. **Q**uoniam vero panis in vinum
mutatur aia dei ad corpus redire demonstra-
tur **S**alutatio sequens significat salutatioem
per ea discipulis a christo factas **F**ractio ob-
late significat fractionem panis factam a domino
discipulis in emaus **H**ec plenius in suis lo-
cis dicetur **D**e missa per mortuis et iporum
officio in. vii. pre dicetur **I**dem hoc missa non
nisi in sacris deo locis. i. in tabernacu-
lis diuinis precibus a pontificibus oblutis abs-
que magis necessitate dici debet **N**on ergo in p-
phanis domibus absque episcopi licentia quod san-
ctius est missam non cantare vel non audire quod in
locis in quibus hec fieri non optet **U**n scri-
ptum est **U**id ne offeras olococausta tua in omni
loco quod videris sed in omni loco quod elegerit
dominus deus tuus **D**e hoc dicetur in pbeio. v. p-
tis **P**ro autem necessitate ut dicatur in nauis
vel in exercitu sub papillione siue sub di-
uo si illud haberi non possit tunc cum tabu-
la seu altari viatico **P**resbit autem non debet
missam celebrare sine licentia episcopi in altari
in quo episcopus ea die celebrauit **S**extus tamen papa
statuit missam non nisi super altari celebrari
Felix papa primus statuit super memorias
martirum missas celebrari **B**onifacius pa-
pa statuit ut in missa celebratioe clerici a
laicis sint diuisi **P**artius papa statuit
missam alta voce cantari **A**ugustinus papa sta-
tuit eam in ecclesia orietali pre dici. **I**dem quod
notandum est quod in missa representat pugnam et victo-
ria sacerdotis contra hostem antiquum **P**rocellus

ad hanc pugnam ponet sub ti. d. accessu po-
ti. ad al. in fine **I**tem vero et pugna sacer-
dotis posita sunt in pbeio. ij. pbeis **R**ur-
sus missam quod quidam iudicium imitatur **U**n
et canon actio vocatur **E**st enim actio causa in iu-
dicio deducta **I**n missa quod causa nostra agitur
oratorum est procorum. deus iudex. dyabolus ac-
cusator. ministri testes. sacerdos aduo-
catus et defensor. hic est moyses qui cau-
sam populi ad dominum allegabat. cuius patro-
cinio delatoris fallacia confutatur. et nostra
innocentia probatur et absoluitur. et iudicis
ira placatur et per misericordiam culpa remittitur **E**ter-
num missa dicitur misterium quod perfertur et sacri-
cium quod offertur **M**isse autem officium
in duas principaliter diuiditur partes. videlicet
in missam cathecuminum et mis-
sam fidelium **M**issa cathecuminum
est ab introitu usque ad offertorium. quod missa ab
emittendo dicitur. quoniam quando sacerdos incipit pre-
parare eucharistiam cathecumini foris de ec-
clesia mittitur **U**n antiquitus prelecto euangelio
diaconus super pulpitu acclamare solebat
Si quis cathecuminus adest exeat foris. p-
ut dicetur i. vi. pre sub quarta feria dominice quadage-
sime **Q**uod idem fiebat quoniam cathecumini licet
sint in fide instructi. non dum tamen sunt renati siue
baptizati. et idem non dum sunt de corpore ecclesie
sicut nec iudei. nec gentiles. quod sacris alta-
ris misterijs inter eos non datur. quod non nisi ba-
ptizatis fidelibus permittitur. nec thesauri ec-
clesie sunt inimicis ostendendi **U**n de
quibusdam qui cathecuminum et non
dum renatorum typum seu figuram ge-
rebant scriptum est **I**hesus autem non
credebat se illis sciens quid in homine
esset **H**inc etiam in canone carthagine.
concilij dicitur quod nec gentilis nec hereti-
cus nec iudeus prohibeat ecclesiam ingre-
di et audire verbum dei usque ad finem
missee cathecuminum. nec etiam incestuosum.

Missa vō fidelū est ab offertorio vsqz ad p^o cōmunionē. Et dicitur missa illa a dī mittēdo. qz ea expleta ad x^{pa} qsqz fidelis dimittit. **M**issa g^o aliqñ ē nomē collecti uū. qz qñz missa vocat qd ē ab introitu vsqz ad offertoriū. **Q**ñz qd ē ab introitu vsqz ad ite missa ē. et hoc veri^o qz tunc hostia mittit. **Q**ñz qd vltati^o ē dicitur missa totū officii ab introitu vsqz ad ite missa est. siue iuocatō noīs dei que fit a sacerdote sup altare qñ trāsmissa. eo q p^o p^o fidei p^o mitteriū sacerdotis q vice mediatoris int^o deū et hoīes. i. xpi fugit p^oces supplicatōnes ac vota altissimo trāsmittit. **Q**ñz illd rātū officii qd sub silēio dicitur. **Q**ñz solū vba illa qb^o dñicū pficiūt corp^o **Q**ñz aliqñ missa ē nomē p^op^ous. qz significat xps q missus ē a prē in hūc mūdū. **S**ignificat etiam āgelū q mittit vt p^oeius man^o hostia offerat in sublime altare dñi. **I**pm ergo sacrificiū. i. hostia vocat missa. qñ trāsmissa p^ous siqdē a prē nobis vt scz eēt nobis. i. p^o ea a nobis p^ori vt incedat et sit p^o nobis ap^o deū. **I**te trāsmissa. p^oma nobis a prē p^o carnatōez xpi filij sui q fuit missus celestis. et p^o ea p^oria nobis p^opassiōez ei^o. **V**lt^o in sacramēto trāsmissa p^omo a nobis a prē p^oscificatōez q nobiscū eē icipit p^o ea patri a nobis p^ooblatoz q p^o nobis ap^o prēz incedit. **H**ec ei missio seu legatō sola sufficiens et ydonea ē ad soluēdas int^o deū et hoīes iūmicias et offēsas. **C**ū ergo diacon^o i fine misse dicit. ite missa ē. i. ac si dicat. redite ad p^opa. vel seq^omini xps qz missa siue oblata est hostia salutaris p^o nobis ad deū patrē placādū. **P**ōt etiā et aliē missa diuidi in q^ouor p^otes s^om aplin. i. ad titū. ij. et hē ē etiā in canone cōciliij toletan. i. in obsecratōes. orōes. postulātōes. et laudes siue grāzatiōes. **Q**uoz vboz expositō in. v. p^ote subri. de

cia ponet. **P**ars p^oma p^ocedit ab introitu vsqz ad offertoriū. et dicitur obsecratōes. i. p^ocatōes. q. i. sūt p^ous qz spēs icipiāt benedicī. **S**cda vsqz ad finē dñice orōis ibi vicz. libera nos qsum^o dñe zc. **T**ercia vsqz ad p^omunionē vicz s^om aug. orōes qz ep^o dicit p^o p^omunionē. **Q**uarta vsqz i finē. i. s. aug. qñ p^o ite missa ē. v^o bñdicam^o dñō p^o p^o rñd^oz. dō grās. **S**cda alios vō p^oma p^o p^ocedit ab introitu vsqz ad **T**eigitur. **S**cda vsqz ad **O**rem^o p^oceptis salut^ota. **T**ercia vsqz ad collectas. **Q**uarta vsqz ad ite missa ē. **R**urs^o qz qñqz fuerūt sanguinis xpi effusiōes. i. o misse officii ab offertorio in antea in qñqz subdiuidit p^otes. vt ibi dicit **S**z et qz in sola cruce et i aq^o naria fuit sanguis effusio. i. o et sol^o ca non subdiuidit in qñqz p^otes. **P**rima vsqz q p^odie. **S**cda vsqz ad memēto. **T**ercia vsqz ad p^oceptis. **Q**uarta vsqz ad embo^olismū. **Q**uinta vsqz ad collectas.

De quinqz psalmis quos pontifex celebraturus dicit

Celebraturus pōntifex missaz solēnia q^oda^oz psalmos et orōes ex i^ostitutōne celestini primi p^omittit. quos interim duz caligis et sandalijs ornat^o dicit s^om exhortatōnem psalmiste dicentis. **D**reocupe mus faciem eius in confessione et i psalmis iubilemus ei. **H**i psalmi sunt qñqz videlicet. **Q**uam dilecta tabernacula. **B**enedixisti. **I**ndina. **C**redidi. et **D**e p^ofundis vt quidquid immundum quinqz sensuum transgressione commisit quinqz psalmorum oratione detergat. **Q**uedam enim continentur in quolibet ipsorum que recte conueniunt celebraturis altaris misterium et eucharistie sacramētū. **O**rōes vō quas adiicit manifeste p^oti